Havet tar det det ikke gir, av Sumaja Jirde Ali. Bergen Dramatikkfestival og DNS 2022. Foto: Synne Bønes

Ambisiøst, aktivistisk og poetisk

Et mangfoldig scenetekstlig uttrykk preget Bergen Dramatikkfestival.

Tekst:
Anna B. Watson

Årets utgave av Bergen Dramatikkfestival hadde et ambisiøst og variert program. Det var en stor spennvidde i tekstenes tematikk og uttryksform. Allikevel er det mulig å se enkelte trender i tekstmaterialet. De færreste benyttet seg av en tradisjonell dialog, men heller av en åpen dramaturgi. Flere av tekstene kunne kan ses som dramatiske dikt, og tematisk var det mest fremtredende trekket en aktivistisk holdning hos mange av dramatikerne.

Teateraktivisme

Til den aktivistiske emneknaggen vil jeg særlig vise til monologen *Jeg skulle bare innom butikken og handle til middag* av Ibrahim Fazilic, som kritiserer politiet for deres beskyttelse av rasistiske organisasjoner som SIAN. Fazilic trekker linjer tilbake i tid til politiets fremferd under den nazistiske okkupasjonen av Norge. Teksten ble fremført av forfatteren selv, og på en satirisk og slampoetisk måte, som ga teksten en letthet, til tross for den alvorlige tematikken. Samme tekst kunne blitt lest opp som en appell ved en antirasistisk demonstrasjon, da den har et sinne og en agitatorisk kraft som passer til slike situasjoner. Athena Farrokhzad og Felicia Mulnaris *Glömskans arkiv*, Linda Gathus' *Sukker,* Maritea Dæhlins *I Guess you have a lot of Questions. A Bedtime Story*, Balsam Karams *Förlustens rumtid – ett terapisamtal*, Hanne Ramsdals *24.etasje* og Ann-Christin Kongsness/ Marte Reithaug Steruds *Butch is a Butch is a Butch is a Butch*, kunne også forstås som tekster hvor dramatikerne har er aktivistisk ståsted.

Post-dramatisk poesi vs. situasjonsdreven dramatikk

Tre av tekstene, *Mot regn* av Mari Hesjedal, *Distanse* av Kristoffer Grønnskag og *Stumfilm* av Sara Li Stensrud var trukket ut fra en «open call» for å få en full iscenesettelse. I følge juryen, som besto av Idun Vik, Miriam Prestøy Lie, Elin Grinaker og Cecilie Løveid, var det en aktivistisk, allegorisk og dokumentarisk tendens i de innsendte bidragene, men også en poetisk og estetisk. De fleste av de yngre dramatikerne har, i flukt med den post-dramatiske vendingen innenfor teatret, forlatt karakterer og situasjonsdreven dramatikk til fordel for mer åpne og poetiske tekster.

Mot regn, av Mari Hesjedal. Foto: Synne Bønes

Denne tendensen er *Stumfilm* en representant for. Sara Li Stensrud har skrevet en sanselig og burlesk tekst i tre deler. Første del, «Nostalgi», beskriver en barndoms hage og minner om tidlig seksualitet. Andre del («Stumfilm») beskriver den kroppslige opplevelsen av å se på voldelige tv-program; en boksekamp og en krigsfilm. I tredje del («Utopi») tas tråden fra første del opp igjen, men nå beskrives et utopisk kjærlighetsprosjekt: «og hjertene åpna seg. Og Viet ble så stort at det tilslutt hang der som en blodappelsin. (...) vi kunne smakt på hverandre og kjent at vi stamma fra den samme frukt.»

I iscenesettelsen av teksten hadde regissør Rebekka Nilsson valgt en «stream of consciousness»-tilnærming. Skuespiller Ine Marie Willmann fremfører teksten som en monolog. I starten liggende, i en omfavnelse av tomme luften, som en tydelig anstrengende fysisk positur. På et annet tidspunkt hadde Willmann tredd på seg et rørliknende kostyme (som lignet litt på Michelin-mannen), med svært lange armer, som hun strevde med. Kombinasjonen av tekstens karakter av «stream of consciousness» og de fysisk anstrengende positurene, fikk meg til å tenke på Heiner Müllers dramatikk og Odin Teatrets fysiske og situasjonelle tilnærming til teater. Et spennende formuttrykk, som vi ikke er bortskjemt med i Norge.

I motsatt ende av den poetiske skalaen sto Arne Lygres tekst *Du finnes,* du kan ikke bruke ordet finnes rett før tittelen til Lygre (!) (fremført som et visuelt hørespill), som eksempel på karakterdreven dramatikk. Teksten handlet om utroskap, og følelsene man har mange år etterpå, og ble fremført på en sår og vakker måte av Marianne Nilsen og Kim Kalsås. Enakteren ble presentert som video for festivalpublikum. Like før den ble vist, kom beskjeden om at Kalsås var innlagt på sykehus. Han hadde nylig fått vite at han var kreftsyk. Denne konteksten gjorde visningen ekstra sår.

Iscenesatte tekster og høye ambisjoner

På de fire dagene festivalen varte, ble det gjennomført tretti ulike arrangementer, hvorav tretten var fremføringer av dramatiske tekster. Oppsettingene varierte fra full iscenesettelse med et proft ensemble, til fremføring med et semi-profesjonelt ensemble, og rene tekst-lesninger. I tillegg utga festivalen en antologi på over 500 sider (*Jeg plukker opp en stein og putter den i lomma – tekster fra Bergen Dramatikkfestival 2022*) hvor samtlige tekster som ble vist på festivalen blir presentert, enten i sin helhet eller i utdrag.

Det som skiller årets utgave fra den første i 2020, er antallet forestillinger med tilnærmet full iscenesettelse. I år har festivalsjef Idun Vik fått i stand flere samarbeid med institusjonsteatre, slik som Østfold Internasjonale Teater, Den Nationale Scene (DNS) og Det Vestnorske Teater (DVT). Oppføringen av *Sukker* (Linda Gathu) var co-produsert av Østfold Internasjonale Teater, *Mot regn* (Mari Hesjedal) var finansiert av DVT, mens *Havet tar det det ikke gir* (Sumaja Jirde Ali), *Distanse* (Kristofer Grønskag) og *Du finnes* (Arne Lygre) alle hadde ensemble og støtte fra DNS. Disse produksjonene hadde høy kvalitet, spennende scenografi-løsninger og gode skuespillerprestasjoner.

Ved forrige festival var det i større grad skuespillere fra det frie feltet som var involvert. Der festivalen i 2020 baserte seg på et enklere uttrykk i forhold til iscenesettelsene, og med innøvd lesning som en standard, er det tydelig at Vik og co hadde større ambisjoner i år. Dette har imidlertid tatt bort noe av det råe uttrykket fra første festival, hvor tekstene ble plassert i høysete, mens iscenesettelsen kom i andre rekke. I tillegg har det ført til en kvalitetsforskjell mellom de visningene som hadde et hel-profesjonelt apparat og de visningene som ble produsert av festivalen selv. Jeg vil derfor ha et særlig fokus på iscenesettelsen av tekstene i denne anmeldelsen.

Først vil jeg trekke frem *Mot regn* og *Distanse*. I begge oppsettinger var det høyt tempo og et tett ensemblespill. *Mot regn* var en iscenesatt lesning med fire skuespillere som raskt byttet på ulike roller og dialekter. Stykket handler om en alenemor i Bergen som forsøker å ta vare på babyen sin, mens verden utenfor trenger på – fra flyktninge-krisen til klimakrisen, som er representert i stykket ved at «Grenseløs hjelp» ringer og banker på døren, samt at naboens barn vil ha en skive, og en tigger vil ha et sted å bo. Som ramme for forestillingen er et stadig Bergens-regn. Det var illustrert gjennom mange opplesninger av værmeldinger, i raskt tempo og med bytte av dialekter. Ensemblet klarte å fange opp nyansene, ironien og sårheten Hesjedals tekst på en veldig god måte.

Distanse, av Kristofer Grønnskag. Foto: Synne Bønes

Distanse ble oppført som en full iscenesettelse, hvor aktørene i like raskt tempo som i *Mot regn,* byttet roller. Karakterene møtes i en by gjennom en rekke tilfeldigheter. Den sentrale hendelse som knytter dem sammen er at en ung mann kjører en kapret isbil gjennom byen. Grønnskag benytter seg av ironi i korthuggede setninger samt distanseringsgrep som at karakterenes handlinger og følelser blir formidlet i tredjeperson. Regissøren Sigurd Ziegler forsterket tekstens distanse ved å la skuespillerne spille frontalt eller vendt mot et kamera/kameramann. For å illustrere spillet ble det benyttet store lego-klosser (duplo) som ble bygget til by-landskap. I situasjoner hvor det var dialog og samhandling, ble dette spilt ut igjennom legofigurer. Jeg synes at den distanserte spillestilen, ironien og det lekne universet som ble skapt på scenen var svært effektfullt.

Poetisk tekst om det å være på flukt

Havet tar det det ikke gir skal spilles på DNS fra november av, og det var tydelig at det ~~var~~ langt fra var en ferdig visning vi fikk se. Allikevel var det mulig å se potensialet i fremstillingen av Sumaya Jirde Alis poetiske tekst om en ung kvinnes flukt over Middelhavet og videre til Bodø. Teksten er delt opp i tre deler: «Middelhavet», «Overbelastet flyktningleir i Europa» og «Bodø». I første del snakker den unge flytningen Samira og Havet om selve situasjonen ved å flykte, mens det i andre del er Samira og Bestemoren som snakker om det å være i eksil, og det å bli forlatt. I siste del snakker Samira om situasjonen i asylmottak, og om det å vente, mens en terapeut informerer en Dette virker rart, blir man informert av en terapeut hele tiden mens man venter??!!. Alis tekst kan oppleves som et dramatisk dikt. Det poetiske språket bidrar til å gi en distanse til den ekstreme situasjonen det er å flykte over Middelhavet, men samtidig opplevde jeg at det poetiske språket, gjorde spillet statisk og stivt. Dette er uklart, det må vel heller ha vært slik at skuespillerne ikke behersket det poetiske språket, og spilte stivt. Imidlertid var det ett scenisk grep jeg syntes fungerte godt: valget med å la skuespiller Stig Amdam personifiserte havet som en gretten, ærlig, men omtenksom, hav(nearbeider). Forestillingen har altså et potensial og et viktig budskap, hva er budskapet – utover at situasjonen er tung? og det blir spennende å se utviklingen og resultatet i november.

Afrikans diaspora på Laksevåg verft

Det knyttet seg mange forventninger til forestillingen *Sukker.* Linda Gathu står bak tekst, konsept og regi. Gathu tar for seg den afrikanske diasporaen i Norge, fra 1600-tallet og frem til i dag, og historien fortelles av en ung melaninrik kunstner. Vi ble presentert for en soldat, en musiker, en misjonsmedarbeider~~,~~ og en sjømann. Til tross for at teksten er under arbeid, hadde Gathu sammen med skuespillerensemblet og det tekniske teamet klart å skape en full iscenesettelse. Et dristig valg var å gjøre forestillingen stedspesifikk. Her hadde Gathu fått med seg Østfold Internasjonale Teater som co-produsent, et teater som har et særlig fokus på stedspesifikt teater.

Forestillingen foregikk i et verftsbygg på Laksevåg, hvor det var laget til en spennende scenografi i ulike stasjoner. Skuespillerne vekslet mellom de ulike miljøene: fra et minimalistisk moderne kontor i «hub-stil», til en 70-talls stue med oransje plastlamper, «eggestolen» og boks-tv'er som viste balxploitation-filmer. I midten av scenerommet var det laget til et vannspeil med tre modellskip. Den store bollen med vann drev til stadighet og rant over. Dette gave en spennende effekt. På motsatt siden av rommet var det anlagt et kontor i tidlig 1900-tallstil, samt det som kunne se ut som ~~et~~ styrhusettil et dampskip.

Sukker, av Linda Gathus. Foto: Synne Bønes

Gathus tekst tar for seg rasisme slik den har/er blitt opplevd av afrikanere i Norge. Samtidig løfter hun opp en ukjent del av norsk historie; at det har levd afrikanere i Norge helt tilbake til 1500-tallet. Gathus perspektiver er viktige i den offentlige debatten, og gir en motvekt til de mange hatefulle ytringene i kommentarfeltene. Men~~,~~ dessverre var det vanskelig å oppfatte nyansene i teksten under visningen på grunn av tekniske problemer med å lyd-sette det store verftsbygget. Derfor håper jeg at Gathu får mulighet til å iscenesette *Sukker* på ny, på en måte der den sceniske teksten samspiller med den spektakulære scenografien.

Dadaistiske dragkings

Festivalen har invitert flere dramatikere til å ~~ha~~ gjestespille med pågående prosjekter. En slik visning var *A Butch is a Butch is a Butch is a Butch* av danseduoen Ann-Christin Kongsness og Marte Reithaug Sterud. En arbeidsdemonstrasjon som springer ut fra forestillingsserien *Butch Tribute,* og utforsker ulike måter å være *Butch* på. Kongsness/Sterud setter fokus på egen lesbiske identitet, samtidig som de løfter frem en marginalisert gruppe i samfunnet. *A Butch is a Butch is a Butch is a Butch* er under arbeid og skal etter planen vises på Norsk Litteraturfestival i februar 2023. Kongsness/Sterud står selv for konsept, tekst og koreografi. De er profesjonelle dansere og arbeider innenfor samtidsdansefeltet, i tillegg er de en del av drag-king gruppen *Gutta*. I deres koreografi utforsker de lesbisk-maskulin kroppsføring. Tekstmaterialet er kort og gjentakende, som i dadaistiske dikt, og blant annet inspirert av Gertrud Steins «A rose is a rose is a rose» (*Sacred Emily*). Valget kler forestillingskonseptetved at tekstens rytmikk og gjentakelser gjenfinnes ~~vi~~ i dansen.

På slutten av visningen var det lagt inn publikumsdeltakelse, hvor man ble delt inn i lag for å si frem tekstmaterialet. En slik direkte henvendelse minner om konvensjoner innenfor drag-oppvisninger, hvor en spiller for «sine egne». Kongsness/Sterud spiller dermed på drag-miljøets konvensjoner, og inkluderer dermed publikum i deres felleskap. Dette gjør at aktivismen i *A Butch is a Butch is a Butch is a Butch* skjer i dialog med publikum, i kontrast til aktivismen i Fazilics tekst, som ble fremstilt i form av en agitatorisk enetale.

De to danserne representerer en tekstvending innenfor samtidsdansefeltet, hvor koreografer og dansere utforsker det å snakke på scenen i samspill med dansen. Tradisjonelt har dansere tolket tekst og koreografisk partitur rent fysisk uten at danserne benytter tale eller sang. Vendingen hvor dansere eksperimenterer på scenen med talt tekst og sang (som kan ses jf. Carte Blanches Mellomland), har blitt fanget opp av Dramatikkens hus, som har inkludert dans i sitt program helt siden 2010.

(Publisert 16.09.2022)

PRESSEMELDING

Høstens repertoar på DNS

Et ekko av vår tid: I høstrepertoaret på Den Nationale Scene står maktforhold, kunstens kraft og kunstnerens etiske ansvar i sentrum. Det blir også salig julefryd, grøss, befriende humor og raus hjertevarm familieforestilling som favner alle generasjoner.

ANMELDELSE

Når tragedien blir boulevardteater

(Berlin): Hvorfor har vidt forskjellige regissører så vanskelig for å stole på sitt publikum? Tom Remlov anmelder «ödipus», med referanse til Schaubühne-dramatiker Maja Zades forelesning på Dramatikkens hus, Oslo 23. mai 2023.

PRESSEMELDING

HEDDANOMINASJONENE 2023 ER KLARE

Norsk teater- og orkesterforening presenterte i dag nominasjonslisten til årets Heddapriser under en pressekonferanse på Oslo Nye Teater. Nationaltheatrets «Døden på Oslo S» i regi av Simen Formo Hay og Kjersti Horns «Romeo og Julie» på Den Nationale Scene fikk begge hele 5 nominasjoner hver!

HEDDAPRISEN 2023

Juryens uttalelse

Vi publiserer uttalelsen fra Heddaprisjuryen, ved teaterkritiker Andreas Wiese.

KOMMENTAR

Norge lytter: Historisk scenekunst-happening og genistrek

I løpet av 37 timer ble rapporten fra Sannhets- og forsoningskommisjonen lest opp fra Nationaltheatrets hovedscene av 100 lesere. Initiativet ble tatt av Frank Jørstad, kunstnerisk leder for Kvääniteatteri i samarbeid med Nationaltheatret, Festspillene i Bergen og NRK. Dette var en veldig god idé!

PRESSEMELDING

Solid søkjarliste til stillinga som teatersjef ved Det Norske Teatret

Stillinga som teatersjef ved Det Norske Teatret er ledig frå 2025. No er lista over søkjarar klar. Les pressemelding her:

ANMELDELSE

Skarp satire om provinsfascisme

(Berlin): Ein inntil nyleg gløymd og klarsynt roman om oppblomstringa av provinsfasisme i Austerrike har blitt til teater i ein brilliant oppsetting av Burgtheater spela på den 60. Theatertreffen.

KOMMENTAR

Scenekunstneriske overskridelser

Kommentar til teatertilbudet under årets Festspill i Bergen ved Knut Ove Arntzen.

PRESSEMELDING

Mode Steinkjer har skrevet Årets kritikk

Årets kritikk 2022/2023 er Mode Steinkjer: «En sterk og sår opplevelse ulikt alt annet», publisert i Dagsavisen 11. mars 2023. Det er en kritikk av Nationaltheatrets oppsetning av Døden på Oslo S, som ble spilt på Økernsenteret våren 2023.

ANMELDELSER

Suverent leikent

«Sudden death» av Petter S. Rosenlund blir feelgood-teater av beste sort i Sigurd Zieglers fine regi og med tre særs gode skodespelarar. Stykket flørtar uhemma med teatret, og vi er med på leiken.

ANMELDELSE

Åh, den stackars Woyzeck!

(Kristiansand): På Kildens intimsal tar man sig an en av de viktigaste klassikerna, som påverkat mycket av 1900-talets teater. Stycket slutar mest med en känsla att man tycker synd om den arme soldaten.

ANMELDELSE

Den gang da, hver gang når

(London): 19 – 20. mai gjennomgikk Virginia, spilt av Ruth Wilson, 100 samlivsbrudd over 24 timer på Young Vic Theatre. Hvert minutt var elektrisk, og blåste nytt liv i klisjeen om at vi blir til i møte med andre mennesker.

KOMMENTAR

Revidert statsbudsjett

Etter 46 år (!) er offentlige midler like uforutsigelige og uten retning for fri scenekunst, kommenterer Inger Buresund og Tove Bratten.

PRESSEMELDING

Nominerte til Årets kritikk 2022/2023

Tre tekster er nominert til årets beste kritiske tekst innenfor feltet teater, musikk eller dans. Vinneren blir annonsert under Festspillene i Bergen fredag 26. mai, og får et reisestipend på 15 000 kroner.

Kontakt oss

Adresse
Norsk Shakespearetidsskrift
c/o Litteraturhuset
Wergelandsveien 29
N-0167 Oslo

Telefon
(+47) 971 96 772

E-post
redaksjon@shakespearetidsskrift.no

Følg oss

- Facebook

Om oss

Norsk Shakespearetidsskrift dekker teater og scenekunst i inn- og utland, gjennom artikler, intervjuer, festivalomtaler og essays.